

"פִּי גִּימָיִם" - חוברת עזר למעון

התפתחת הילד עד איף שלוש שנים

ציבור מידע וארכיון : ד"ר אילן רביב

התפתחות הילד עד איפה נים

תפקיד המטפלת מרגש, מספק, חוויתי, מורכב, מאתגר ומעצים. אך טומן בחובו לעיתים חוסר הערכה ותסכול שכן מוטל עליכן להראות אהבה גדולה לילד, להעניק לו מידת אוטונומיה שתאפשר את התפתחותו, להיענות לצרכיו ולדעותיו ולהימנע מעימותים רבים מדי. עליכן לדעת את המידה הראויה של הפעלת כוח במשמעת ולהציב גבולות הגיוניים, לפקח על הילדים במידה המתאימה ולהיות תחליף הורות חמימה וסמכותית, בעלת טיפול ברור ועקבי. בהיותכן סמכותיות ולא סמכותניות אתן מטפחות, נענות, תומכות ומציבות גבולות ברורים וכך הילדים בעזרתכן גדלים להיות מלאי מרץ, נענים רגשית כלפי בני גילם, סקרניים וסומכים על עצמם. לעומתכן, מטפלות סמכותניות אשר לא נענות למשאלות הילדים, חסרות גמישות ונוקשות בשליטתן על התנהגות הילד, גורמות לילדים בהתנהגותן להיות חששניים, מתוסכלים ובעלי עוינות פאסיבית.

במעון, בדומה לאימא, אתן מספקות לפעוט צרכים פיזיולוגיים הקשורים להזנה, ניקיון, החלפות, שינה, מטפחות ומעשירות את כישוריו מבחינה קוגניטיבית-שכלית ומטפחות את המיומנויות החברתיות שלו, הפעוט לומד לתקשר, לשחק במשותף, לבטא את רגשותיו ולהיות סובלני כלפי האחר. במסגרת תפקיד זה, חשוב לא פחות לספק לו גם את צרכיו הפסיכולוגיים, ולטפח את התפתחותו הרגשית, בעזרת חום, אהבה, בטחון, יציבות, סדר יום קבוע ומוטיבציה גבוהה לתפקיד הילדים יפרחו ויבנו לעצמם דימוי עצמי חיובי ותחושת מסוגלות, ידחו סיפוקים ויעברו מתלות לעצמאות.

על כל זאת אתן אחראיות... הורים נתנו את יקיריהם לידיכן ויש בכוחכן לגרום לילדים לפרוח או לנבול!

הפעוט בדומה לפרח הוא יחיד ומיוחד,

בעל מרכיב גנטי שונה מפרחים אחרים ובעל קרקע אדמה מיוחדת רק לו

אם נספק לו את צרכיו במינון הנכון, הוא יצמח יגדל ויפרח.

מטרת חוברת זו היא לאפשר לכן המטפלות פיגומים, כלים חינוכיים שימושיים במהלך עבודתכן במעון, כלים המפשטים מושגים ומעניקים תמונה כללית לגבי עיקרי הדברים הקשורים להתפתחות הילדים במעון.

החוברת מחולקת לשני חלקים: א. התפתחות כללית של האם והתינוק סביב תקופת הלידה ב. התפתחות לפי חמישה תחומי התפתחות של הפעוט והילד עד גיל שלוש. החומר לוקט, נערך ותומצת ממגוון מקורות, קבלת מידע מפורט ורחב יותר יתאפשר בפניה אישית.

הצהרה בדרככן החשובה, איפה

052-6091399

חלק א': התפתחות כללית

תקופה	אם	עובר/ תינוק
הריון	שליש 1: הסתגלות לתחושות גופניות חדשות/בחילה ועייפות/ ערעור איזון רגשי/ העובר כ"טפיל" שליש 2: העובר כממשי/ זז ונראה / מקבל תכונות ושם חיבה שליש 3: פחדים מהלידה ולבריאות התינוק/ מודעות והכנה לשינוי שבא	התפתחות מערכת העצבים ואברי החושים/ תזוזת איברים ובליעת מי שפיר/ הפעלת שרירים/ הכרה ביכולות תנועה והפעלתן/ קולט מידע, מעבד אותו ומגיב לו/ התנסויות אלו ישמשו אותו אחרי הלידה
לאחר לידה	שינוי הורמונאלי, גופני ופרקטי/ תהליך הלידה כמשפיע על הרגשת האישה: הצלחה ויודעת ללדת או אשמה ואכזבה בשל ניתוח קיסרי/ שאלות רבות וחרדות חדשות כמו איך לטפל, לחנך, לחזור למבנה הגוף/ מצבי רוח: - בייבי בלוז: דיכאון נורמאלי שעובר, בכי, בדידות, רגישות, פחדים, ירידה בתפקוד, חוסר עניין. - דיכאון אחרי לידה: הקצנת התופעות של בייבי בלוז ולאורך זמן רב (מצריך טיפול פסיכולוגי)	התינוק מתמודד עם החיים מחוץ לרחם: נושם, מערכות הדם, העצבים והעיכול בגוף מתפקדות/ מסוגל למצוץ, לבלוע, לקלוט מידע מהסביבה ולארגן לו תמונת עולם/ שומע ומפנה ראש לקול/ רואה וממקד מבט למרחק כ 30 סמ" (מרחק פני האם בהנקה)/ עוקב בעניו אחרי תנועה/ חש בגופו המיוחד בשפתיים/ ממקד קשב יותר לגירוי חדש/ מתרגל ומפסיק להגיב לגירוי ישן (אביטואציה)/ תנועות רפלקס ומעט רצוניות. קשת הרפלקס: גירוי- נקלט בחושים- עובר מידע למע' עצבים במוח- הוראה במוח לגוף- תגובת שרירים

הרפלקסים של התינוק:

לאחר הלידה:

בעיטה מחזורית / רפלקס לנדאו / רפלקס מצנח

עם הלידה:

רפלקס אחיזת פלמר / בהלה- רפלקס מורו / חיפוש פטמה ויניקה / רפלקס צוואר- טוני

הגיל שבו נעלם הרפלקס	הגיל שבו מופיע הרפלקס	רפלקס
2 חודשים	לידה	רפלקס מורו
2 חודשים	לידה	רפלקס הליכה
4 חודשים	לידה	רפלקס גישוש
5-7 חודשים	לידה	רפלקס הסייף
5-6 חודשים	לידה	רפלקס הלפיתה
9-12 חודשים	לידה	רפלקס בבינסקי

1. התפתחות מוטורית

2. התפתחות קוגניטיבית

שפה

פיאז'ה סנסורי מוטורי

קדם אופרציונלי = קדם מושגי + אינטואיטיבי

3. התפתחות רגשית- עצמאות

והתפתחות חברתית

4. התפתחות רגשית- באופן כללי

5. התפתחות האישיות

פרויד

אריקסון

* בכל תחום מפורטים "פיגומים" - דרכים לעידוד התפתחות הילד ע"י המטפלת בתחומים השונים

1. התפתחות מוטורית (תנועה)

תקופה	מוטוריקה גסה (תנועות גדולות ושרירים גדולים)	דרכי עידוד	מוטוריקה עדינה (תנועות קטנות ושרירים קטנים)	דרכי עידוד
0-3 חודשים	שכלול תנועות/ שליטה בשרירי צוואר/ מתנועות רפלקס לתנועות רצוניות/ בסוף שלב מרים ראש בשכיבה על הבטן- שולט בשרירים וחוקר מה בסביבתו.	בזמן ערות להשכיב על הבטן ולהאריך משך זמן בהדרגתיות/ לשנות תנוחות ומיקום תינוק במיטה/ להניע ידיים ורגליים/ לעשות עיסוי עדין/ לעודד הרמת ראש בעזרת חפצים מעניינים	מעבר ממיקוד ומעקב אוטומטי למעקב מכוון והפנית מבט לגירויים/ מתבונן במשך זמן קצר בגירוי מולו/ בסוף התקופה: מתבונן בידיו, מפגיש יד ביד, פותח וסוגר אצבעות.	לתלות גירויים צבעוניים ומרעישים מעליו/ להניע מולו גירויים מרעישים/ ללטף כף יד ולעודד פתיחת אצבעות/ בסוף שלב להכניס רעשן עדין ליד שלו.
3-6	מעבר לשכיבת בטן בתמיכת כפות הידיים/ מפנה ראש לצד ומתהפך מהבטן לגב במקרה ואחר כך במכוון/ בשכיבה על גבו הוא מגלה את רגליו, אווז בהן ומכניסן לפיו/ אם נאחוז בו כשהוא זקוף ורגליו על הרצפה, הוא יתנדנד באופן פעיל למעלה ולמטה.	לאפשר לו להיות חופשי על הרצפה/ להשכיבו על הבטן עם צעצועים לפניו ולצידיו, בקצה תחום הישג ידו/ לתת לו לגעת במגוון חומרים- רכים, קשים, מחוספסים, חמים, קרים../ לחיצוק חגורת החזה יש להניחו על ביטנו כשמתחתיו מגבת מגולגלת או כשהוא על רגליך.	בתחילת התקופה התינוק מושיט יד לחפץ באופן מקרי ובהמשך מכוון עד פגיעת היד בחפץ/ הושטת שתי הידיים בו זמנית כי אין הפרדה בין צידי הגוף/ אווז בחפץ בכף היד ומעבירו מיד ליד/ בסוף תקופה יש תיאום עין – יד, הוא פותח את כף ידו בהתאם לגודל החפץ	לאפשר לו להיות חופשי על הרצפה/ להשכיבו על הבטן עם צעצועים לפניו ולצידיו, בקצה תחום הישג ידו/ לתת לו לגעת במגוון חומרים- רכים, קשים, מחוספסים, חמים, קרים../ לחיצוק חגורת החזה יש להניחו על ביטנו כשמתחתיו מגבת מגולגלת או כשהוא על רגליך.
6-12	מתחיל לזחול על ביטנו לאחר וקדימה/ זוחל בהמשך על שש: ידיים, ברכיים, כפות רגליים בדפוס מוצלב/ מתיישב לבד/ מושך עצמו לעמידה בעזרת הסביבה/ צועד בעזרת רהיטים/ עובר מעמידה לזמן קצר לעמידה חופשית/ מתחיל ללכת בפיקסוק רגליים עם ידיים מושטות לצדדים כדי לשמור על שיווי משקל.	לפזר צעצועים סביבו כדי לעודד אותו להתקדם/ לאפשר לו לנוע בחופשיות ולשמור על ביטחונו/ לאפשר לו לדחוף חפצים כמו כיסא, קרטון/ לא להוליך את הילד באופן לא טבעי, זה לא מזרז הליכה/ לא לנעול לו נעליים לפני שהוא הולך באופן חופשי לחלוטין.	התינוק מושיט במכוון יד אחת לעבר חפץ קטן/ מעביר חפץ מיד ליד/ נותן חפץ לבקשתו אך מתקשה לעזבו/ מכה בשני חפצים זה בזה ובכך אל כף/ בסוף התקופה יכול להכניס ולהוציא חפצים קטנים מכלי/ מתחיל "אחיזת פינצטה" עם האגודל והאצבע כדי להרים דברים קטנים/ תנועות אצבע נפרדות מאפשרות להצביע באצבע מורה	לתת לפעוט להרים דברים קטנים/ להושיט חפצים לשתי הילדים במקביל/ לתת משחקים שדורשים הכוונת יד כמו פטיש/ ללמד להוציא ולהכניס חפצים מכלים עם פתח רחב וצר, עם מכסה וללא
1-1.5 שנים (12-18)	הפעוט זריז ונייד יותר/ הוא קם בחופשיות, בלי עזרת ידיים מהרצפה לעמידה/ לומד ללכת חופשי, הידיים כבר לא נחוצות לאיזון והן אווזות וגוררות חפצים/ מתחיל לעלות מדרגות בזחילה ואח"כ בהליכה עם ידיים/ יכול להתיישב על כיסא קטן באופן חופשי	יש לזמן כמה שיותר אתגרים מוטוריים בחוץ: עגלה, בימבה, כדורים, חול.. / בפנים: בריכת כדורים, קוביות, כריות, משחקי מעגל..	משתמש בשתי ידיו לפעולות אך מתחיל להעדיף אחת מהן/ מסוגל לאחוז בכף היד לכוון לנייר ולעשות תנועות קשקוש/ זורק צעצוע ועוקב אחריו/ יכול להשחיל צורות או חפצים קטנים לכלי עם פתח שמתאים לצורה/ אחיזת הפינצטה מדויקת לגריר קטן	לצייר עם גירים שונים/ לאפשר עצמאות בזמן האוכל והשתייה/ להשחיל חרוזים, צורות וחפצים על מקלון/ להדביק מדבקות/ פאזל עם צורות גדולות וידית אחיזה/ ללוש בצק וחמר
1.5-2 (18-24)	הילד מתחיל לרוץ בזהירות ללא מכשולים/ בסוף התקופה רץ בחופשיות/ יכול לבעוט ולזרוק כדור/ לקפוץ לגובה ולהתנתק מהקרקע	לאפשר ריצה במרחב פתוח ובטוח/ לזמן אפשרויות לטפס, להתגלגל, להתגלש/ לשחק בכדורים בגדלים שונים, מסירות, בעיטות כו'	בדומה לתקופה הקודמת רק המיומנויות משוכללות יותר/ שימוש בשתי ידיים לחילופין והעדפה ברורה יותר של יד אחת	משחקים בצבעי ידיים/ קצף גילוח/ חמר בצר ליצור צורות פשוטות/ פאזלים עם צורות יותר קטנות/ ציור בגירים/ משחקי הרכבה/ חרוזים בחוט
2-3	הילד רץ בחופשיות/ עוקף ועוצר בקלות/ עולה במדרגות בעזרת מעקה ואח"כ רגל בכל מדרגה/ עומד על רגל אחת לזמן קצר/ מתכופף על ברכיו וקם בלי עזרה	נלמד את הילד ללכת על קצות האצבעות, קדימה, אחורה, מהר, לאט/ ללכת לצלילי המוסיקה, למחוא כף, לתופף בתוף/ ללכת על מעקה בעזרתנו/ לשמור על איזון	הילד יכול להוריד ולהרים לבד מכנסיים/ לקלוף בננה או סוכרייה/ לדפדף בספר/ לאחוז גיר באחיזה בוגרת/ יכול ללמוד לגזור במספריים	להדביק עם דבק/ לגזור/ לבנות בקוביות/ לצייר בגירים, מחול וטושים (יש להימנע מלבקר או לדרוש לשפר ציורים)/ משחקי הרכבה שונים

2. התפתחות קוגניטיבית

תקופה	שפה	דרכי עידוד
0-3 חודשים	מקולות אקראיים של בכי וקול הבטן (גיהוק) לקולות מכוונים/ התינוק חוקר את יכולתו להשמיע קול/מקשיב ופונה לדיבור/ בסוף התקופה יצירת קולות גרוניים: א, קו, גו כשמדברים אליו או כשמרוצה- יוצר הקשר חברתי/ משתתק ומחייך לקול אימא	להרבות בדיבור אל התינוק כדי לחזק אותו להוסיף ולתקשר עימנו, ללמדו להתחיל לקשר בין צלילים, אירועים וחפצים ולהבחין בין צלילים של שמחה, צער, כעס אצל המבוגרים בסביבתו תוך כדי דיאלוג עמו
3-6	תינוק מתרומם משכיבה לישיבה והלחץ בחזה משתחרר/ מתחזקת השליטה בקול/ מופיעות תנועות נשלטות של הלשון כלפי מעלה/ משמיע קולות חוזרים של: א, ג, ז/ משמיע קולות הנאה, למשיכת תשומת לב/ אומר "לא"/ יוזם שיחות מלמול עם אחרים/ מחפש מקור צליל	להמשיך לדבר אליו, לענות לו ולחקות א קולותיו/ להסביר סיבות לאירועים (אני מתלבשת כדי שלא יהיה לי קר)/ לדבר בשתי צורות הפוכות (המדף גבוה והכיסא נמוך)/ לשייך דברים לחפצים (הנה הכסא בוא ושב עליו)/ להשתמש ביחיד ורבים (יש צלחת אחת פה והרבה צלחות במדף)/ לתאר רגשות (נהנת? היה לך קשה? אתה שמח לשבת פה?)/ לדבר בעזרת מספר פועלים (סימנו לאכול ועכשיו נשטוף ידיים ואחר כך נחליף בגדים) יש להשמיע לתינוק קולות מסוגים שונים (רדיו, תוף..) לזמן קצר כדי שלא יתרגל אליהם, יהפכם לצלילי רקע ולא יתייחס אליהם.
6-12	7-8 חד': התינוק מגדיל את כמות ההברות ומשמיע הברות בשפתיים (אמ, אב) מגיב לקולות שונים/ תגובתו שונה לקולות השונים (למוסיקה, לטלפון) 9-10 חד': מתחיל פטפוט בדומה למבוגר אל ללא מלים/ צועק כדי למשוך תשומת לב ובודק תגובות סביבו/ מבין את משמעות המילים: אסור, לא ומסוגל לעצור עצמו לרגע 10-12 חד': קיימים אצלו מגוון קולות הדומים לדיבור/ מתחיל לחקות בע"ח/ יתכן שתהיה מילה מכוונת ראשונה: ביי ביי, את זה, אבא, אימא, אור/ מסוגל לבצע בקשות פשוטות כמו להצביע על האור כששואלים: איפה אור? או להביא חפץ, מוצץ	להמשיך לדבר לילד (הוא מקשיב)/ להמשיך לחקות את קולותיו/ לשאול שאלות של איפה?/ לשחק במשחקי אצבעות פשוטים ולשיר שירי ילדים/ לחקות קולות של בע"ח בלי לצפות שיגיב/ לשחק במשחקי קוקו/ לקשר תוך הדגמה מילים לחפצים (זה מיץ, ספל, בובה) <u>הכנה לספר:</u> 8-10 חד': הכנה להתבוננות בספר : לתת לילד לשחק בנייר חלק שילמד תכונותיו/ לספר סיפורים קצרים על תמונות המשפחה או חיות המשפחה 10-12 חד': לקרוע ולקרוא: להקריא בשמות של תמונות מוכרות מספר קרטון עבה מבלי שנצפה שיצביע עליהן/ הילד חוקר ספר כמו כל חפץ ולכן כדי לקרוא הוא ראשית יקרע, ילעס ויזרוק/ שימוש בספרים מבד אמנם מונעים קריעה אך דורשים מוטוריקה עדינה ברמה גבוהה כדי לדפף
1-1.5 שנים (12-18)	12-15 חד': מצביע על תמונות, חלקי גוף ופרטי בגדים לבקשתנו/ מתחיל להתבטא במספר מילים או מילה ותנועת גוף (אומר "רוצה" ומצביע על הבקבוק)/ ממלמל בצליל דומה לשפה 15-18 חד': אוצר מילים גדל/ מתחילים משפטים קצרים/ מבין מילות יחס(מעל, מתחת)/ ממלא הוראות פשוטות (שים את הצלחת על השולחן) * קיימים הבדלים גדולים בהתפתחות השפה אצל ילדים- 4-6 חד' איחור נחשב נורמטיבי, בגבול ההתפתחותי התקין	להראות תמונה עם חפץ אמיתי לידה (לקשר ציור ומציאות)/ רצוי להשתמש בתמונות מצולמות להמחשת מילים/ לשיר שירי תנועה ומשחק עם איברים (עוגה עוגה, ידיים למעלה, עשר אצבעות)/ לפתח הדדיות בעזרת משחקי תן וקח ומסירות/ ללמד פעולות פשוטות (להשים נייר בפח, להרים צלחת משולחן, להביא חפצים..)/ לבקש להצביע על תמונות מספר כשקוראים בשמן/ לשאול שאלות פשוטות (איפה הכדור?)
1.5-2 (18-24)	מוסיף לאוצר מילים כ- 50 מילים ובמשפט 3-5 מילים/ שואל הרבה איך קוראים לזה, מה זה?/ מסוגל להתרכז בסיפור ולענות על שאלות פשוטות/ מתחיל לשיר ולבטא מילים בשירים אך לא מסוגל לחקות מנגינה	להדגיש פעילות בתמונות/ לבקש להשלים סוף מילה/ להקריא ספורים קצרים/ לשחק ולשיר עם בובות יד תוך הדגשת ההברות במילים/ להשתמש במילה "אני" בתוך משפטים/ לתקן בעזרת "תגובת הד" : לחזור על מילה, משפט בדרך הנכונה.
2-3	שואל על כל מה שרואה/ מצביע על תמונות שנבקש ועונה לנו על שאלות/ שואל רבות למה?/ שוגה בלשון רבים (כוסים, חלונים..)/ מכיר 100 – 200 מילים/ מדבר תוך כדי משחק/ עונה על השאלה איך קוראים לך?/ משתמש במילה "אני" וקורא לעצמו בשמו/ כשמביט במראה מוריד לעצמו מדבקה מהאף *עלול להתפתח גמגום טבעי ונורמאלי – לא להעיר ולא ללחוץ עליו זה יעבור!	ללמד מילים ומילות תיאור (הבגד הירוק, האוטו האדום, כיסא קטן)/ ללמד מילות יחס בעזרת הדגמה עם חפצים (חשיבה קונקרטית): ליד הצלחת, מתחת לסדין/ ללמד הפכים (פתוח- סגור, למעלה-למטה, קצר- ארוך)/ ללמד סוגי תנועה (לרוץ, ללכת, לאט, מהר, קדימה, אחורה)/ ללמד סימונים להבדלים בין המינים (בנים ובנות)/ ללמד להתבטא בשלילה (הוא לא נוסע)/ להתנסות גופנית כמה שאפשר במושגים במרחב

ובאופן כללי ... דרכים לטיפול השפה:

- סגנון דיבור:
- יש לדבר אל הילד באופן איטי, ברור, עם משפטים קצרים ולחזור על המשפטים מספר פעמים

- הקשבה:
- עלינו להקשיב לילד באמת ולא להפריע לו או להאיץ בו
- חשוב ללמד את הילדים המעון להקשיב זה לזה

- למידה פעילה:
- יש ללמד את השפה בעזרת שימוש בה ולא רק ע"י הקשבה לשפה (לאפשר לילד להשתתף ולהגיב כמה שיותר, במהלך קריאת סיפור, הצגה, משחק, מליאה ובכל מצב)
- לשאול שאלות הדורשות התערבות ובחירה (אתה רוצה את הבובה הכחולה או הירוקה?, מה לעשות עכשיו?, זה בסדר? מה דעתך?).....

- תיקון שפה:
- חשוב לתקן את שפת הילדים בעזרת "תגובת הד": כלומר לחזור על המילה, המשפט שאמרו אך בדרך הנכונה, לדוג': ילד: "הנה חלונים" – יש לומר: "נכון, הנה חלונות"

ובאופן כללי ... דרכים לטיפול הקואנליזציה:

- להקשיב למוסיקה: חשוב שילדים יקשיבו לשירי ילדים. הריכוז בהתחלה קצר (כשלושה שירים) אך ניתן להגביר את כושר הקליטה שלהם אם בהדרגה נגרום להם להקשיב ליותר שירים בדרך של הוספת עניין לשירים כמו משחק עם האצבעות וחלקי הגוף ופעילות תוך כדי השירים לפי הקצב.
- לצפות בטלוויזיה: לפני גיל שנה אין התעניינות ממושכת ובהדרגה זמן הריכוז והצפייה גדלים. חשוב להקפיד לברור את תוכן הצפייה ולהתאימו לגיל הרך. אם יצפה שעות ארוכות הטלוויזיה יכולה לגרום לו להתנתק מסביבתו ולברוח מהמציאות, מהאחריות ומהתמודדות עם קשרים חברתיים סביבו, להסתגר ולחלום בהקיץ. גם במחיר של "שקט" אין לאפשר צפייה בתוכניות שליליות. חשוב להציע לו תחלופות כמו משחק, טיול או פעילות משותפת.
- לפתח ריכוז: הריכוז תלוי: גורמי פנים: טמפרמנט הילד/ תחושת העניין או השעמום שמגלה בפעילות/ מידת המוטיבציה שלו לפעילות גורמי חוץ: מסיחים כמו כאב, עייפות, לחץ / מידת התאמת רמת הפעילות לרמת הילד / סוג הפעילות- מגוונת ומעניינת או מונוטונית ומשעממת גישת המבוגר לילד: יש לחזק ולשבח ישיבה ממושכת או פעילות ממושכת של הילד, לעודד סיום פעילות ולומר: כל הכבוד השגנו את המטרה והצלחנו לסיים, יש להתאים כמות וסוג פעילות ליכולת הילד (8 פקקים לחור קטן), אין להכריח ילד לשחק או לשבת עד שימאס לו, לסיכום: להקפיד על אווירה נעימה חוויות נעימות וסביבת לימוד מטפחת במהלך המאמץ להגדלת הקשב.
- * זמנים ממוצעים של יכולת ריכוז: שנה: 10-5 דק' / שנתיים: 20-15 דק' / שלוש: 30 דק' / ארבע: 45 דק'
- * יכולת הריכוז של ילד בקבוצה נמוכה מיכולת הריכוז של הילד באופן אישי, ביחס של מבוגר- ילד

דרכי עידוד	שלבי ההתפתחות של פיאז'ה	תקופה
משחקי קוקו/ משחק הסתרת חפצים וחיפושם עם הילד/ שיר עם בובות יד, להסתיר אחרי הגב ולהוציא/ נזרוק חפצים מרעישים לרצפה/ נחביא חציו של חפץ ונעודד את הילד לחפש/ נעודד את הילד לזרוק חפצים לכלים פתוחים או דרך גלילי קרטון / נחביא חפצים בתוך כלים	1. שלב סנסורי מוטורי (חושי תנועת) (לידה- שנה וחצי) סכמת קביעות אובייקט (+) (אדם/ חפץ קיים למרות שלא נתפס בחושים) מהלידה: התינוק מתחיל לעקוב באופן מולד/ חודשיים: ממשיך לעקוב ומשהה מבטו לזמן קצר במקום שבו נעלם החפץ/ 3-4 חד': בוכה כשאִימו הולכת/ 5-6 חד': מחפש חפץ שחציו הוסתר/ 7-10 חד': מגלה צעצוע שהוסתר מול עניו תחת כיסוי / 11-12 חד': לומד למצוא חפץ מתחת לכיסוי גם כשלא ראה באיזה כיסוי הוסתר/ 17 חד': הילד יחפש בידינו הקמוצה לאחר שהעברנו אותה מתחת לכיסויים והשארנו את החפץ בתוך ידינו	0-1.5 (0-18)
ניתן לילד להשתמש ברעשנים ולהרעיש/ נשחק עם חפצים כמו שרשרת או רעשן תלויים, או עם נחום תקום/ נשתמש במשחקים המעודדים הושטת יד כמו מוביילים, אוניברסיטה.../ נשחק במשיכת צעצוע בעזרת חוט או בעזרת חפץ כמו צעצוע על מטפחת/ נשתמש במשחקים הגורמים להנאה: לרעש, צליל מהנה, אור מיוחד או תזוזה מעניינת	סכמת סיבתיות – אמצעי מטרה (הקשר בין סיבה לתוצאה והגעה למטרה) חודשיים: תינוק מתאמן בהפעלת ידיו/ 3-4 חד': תופס צעצוע כשהיד והצעצוע בטווח ראייה/ 4-5 חד': יודע לקרוא לאם בעזרת בכי/ 5-7 חד': מתחיל ללמוד להרעיש בחפץ/ 8 חד': מושך בד שעליו מונח צעצוע כדי להגיע לצעצוע/ 9 חד': התינוק נע כולו לעבר חפץ כדי להשיגו/ 12-15 חד': מגיש לנו צעצוע כדי שנפעיל אותו עבורו/ 18 חד': התינוק מפעיל בעצמו צעצוע, נעזר בחפץ כמו מקל כדי להגיע לצעצוע רחוק	
חשוב לחקות את קולות, תנועות וחיוך התינוק/ יש להדגים תנועות כמו נפנוף שלום, מחיאות כפיים מבלי שנצפה לתגובה/ לשחק משחקי אצבע פשוטים/ לשחק ולשיר עם תנועות פשוטות/ להשמיע קולות של חיות/ לשחק במשחקי הבעת פנים לפי רגשות (אפשר בעזרת אתר הופ באינטרנט)/ לעודד משחקי נגיעה בחלקי הגוף/ לנגן ולתופף באצבעות ולעודד חיקוי/ לשחק במשחקים שבהם הילד והמטפלת מחקים מול הראי	סכמת חיקוי (מזהה התנהגות, מנתח אותה וחוזר עליה) חודש: התינוק מגיב בהפתעה כשמחקים את קולותיו/ 3-4 חד': התינוק מחקה קולות ותנועות שידועות לו לאחר שאנו חיקינו אותו/ 9 חד': מתחיל לחקות מבוגר המשמיע קולות שהוא משתמש בהם / 9-11 חד': מחקה תנועות ידיים שרואה (אגרוף, גירוד, נפנוף לשלום)/ 12 חד': מחקה מבוגר המשמיע קולות חדשים/ 12-14 חד': יכול לחקות באופן מדויק קולות חדשים/ 14-17 חד': מחקה מילים חדשות והבעות פנים חדשות	
לתת לילד חפצים שונים בגודלם ובמרקם שלהם כדי לחקור אותם (בד, מתכת, גומי, עץ) ולהפעיל אותם (רעשן, נחום תקום, / לתת הזדמנויות להתנסות בסביבות שונות שאותן הוא יכול להפעיל (כמו פינת מטפחות מהתקרה או פינת כדורים מצלצלים להזזה) / להדגים את השימוש הנכון של החפצים תוך משחק משותף	סכמת יחס לחפצים- תיאום והפעלת סכמות (חוקר חפצים ומפעיל אותם) מהלידה: מתחיל להכיר חפצים דרך הפה/ חצי שנה: בוחן חפצים שבידו לזמן ארוך יותר/ 7 חד': מושיט יד ומתאים צורתה לצורת החפץ/ 8-9 חד': מפעיל חפצים לפי ניסיון קודם (ינער כדור כמו רעשן)/ 10-12 חד': מתחיל להפעיל חפץ לפי תכונותיו (להריח פרח, לחבק בובה, לשתות מכוס...)	
נעודד את הילד לזחול לקופסאות קרטון גדולות/ לעקוף מכשולים/ ניתן לו חפצים הפוכים כדי שיהפוך אותם/ נלמד אותו להפוך כלי צר כדי להוציא חפצים שבתוכו/ ניתן לילד להסיר טבעת ממגדל, להכניס כוסות במגדל כוסות, להכניס ולהוציא חפצים מכלים, ובכלל לשחק בחומרים כמו קופסאות נעליים, בקבוקי פלסטיק, צלחות, כוסות, גליל קרטון, קוביות וכו'	סכמת התמצאות במרחב (מתמצא ופועל במרחב סביב גופו, חפצים ואנשים אחרים) מהלידה: מפנה ראש לקול ששומע/ 2-4 חד': מעביר מבט בין שני חפצים ושולט במרחב/ 6-12 חד': שלושה שלבי התפתחות- 1) לומד כיווני גופו (אני זוחל מעל) + 2) לומד כיווני חפץ ביחס לגופו (טבעת על היד) + 3) לומד מיקום חפץ ביחס לחפץ אחר (בובה על שולחן)/ 13-15 חד': ימשוך מלמעלה למטה צעצוע תלוי בחוט/ יעזוב חפץ להתגלגל במדרון/ 15 חד': בונה מגדל קוביות ויודע למעלה ולמטה/ 15-18 חד': מזיז מכשול גדול כדי להגיע לצעצוע שאחריו	

דרכי עידוד	המשך... שלבי ההתפתחות של פיאז'ה	תקופה
© כל הזכויות שמורות ללייך. אין להעתיק, לצלם או להשתמש ללא אישורה * נדגים ונמחיש תכונות של בע"ח- קול, צורה, תנועה * ניצור פינות משחק בתוך המעון ובחצר בדומה למציאות: תחנת אוטובוס, רופא, מכולת, מטבח, נשחק במטאטא, נרד על הברכיים ונשחק בע"ח * כמפורט בטבלת השפה בנוסף ... חשוב להמחיש מושגים מופשטים בעזרת הדגמה, מישוש, משחק.. לדוגמה: מושגים יחסיים של קירבה משפחתית בעזרת משחקי בובות / משקל – להסביר "זה קל" ולהרים חפצים קלים (בלון) ו"זה כבד" ולהרים חפצים כבדים (בלון עם מים) / זמן- להשתמש בכמה שיותר מילים שמבטאות מושגי זמן תוך כדי הפעילות במעון (לפני, אחרי, עוד מעט, עכשיו, אחר כך, יותר מאוחר..)	2. שלב קדם אופרציונלי: (שנה וחצי- שבע) תפקוד סמלי: (ייצוג אנשים וחפצים בעזרת סמלים, גם כשהם לא נתפסים בחושים) 3 דרכים לפיתוח תפקוד סמלי: • חיקוי: בני שנתיים ויותר מסוגלים לחקות מודל או פעולה מבלי לראותם מולם • משחק "כאילו": מאפשר התנסות בגירויים ובתפקידים כדי להבינם טוב יותר • שפה: בעזרת הסמלים נרכשת חשיבה פורמאלית- מופשטת וכבר לא קונקרטי	1.5-7 ↓
* חשוב לחשוף בפני הילד חשיבה אחרת ולנסות להבין מה חושבים אחרים (מח"א) / אפשר במפגשי גישור לחשוף את הילדים לרגשות ודעות של אחרים כמו חייה של הנמלה הכלב שבחצר או חייה של אימא או המטפלת.. * נשחק איתו בבובות, נשיב אותן ונאכיל אותן / נשאל מה מרגישה ועל מה חושבת בובת היד (מבחן השלכתי שבו אנו יכולים להסיק על רגשות ומחשבות הילד) * אפשר לשחק במשחקי קלפים המראים קשר של סיבה ותוצאה (גשם, לבוש חם) * נשחק במשחקי מיון לפי צבע או צורה / נדגיש את השונה והדומה בדברים / נמייין בהדרגה בשלוש רמות של מיון לשתי קבוצות: 1. נמייין חפצים השונים זה מזה (בננות וכדורים) / 2. נמייין חפצים דומים יותר אחד לשני (כדורים וחרוזים, עפרונות ומקלות ארטיק) / 3. נמייין חפצים הדומים מאוד זה לזה (כפות וכפיות, עטים ועפרונות, תפוזים וקלמנטינות) / לקראת גיל שלוש אפשר למייין לשלוש קבוצות (בע"ח, אנשים, רהיטים) / נתנסה עם חומרים צורות וכמויות שונים (חול, מים, בצק, ברזל) / יש לשחק במשחקים של סדרתיות כמו מגדל כוסות או קוביות מהקטן לגדול • 3. שימור משקל: נשחק במאזניים או בידיים ונשקול חפצים השונים במשקלם כמו בדים וברזל ונלמדו שזה אותו משקל למרות ההבדל בגודל ובכמות החפצים (בשקף: ברזל ונוצה)	* שלב קדם מושגי: (שנה וחצי- ארבע) • אגוצנטריות (-) (אני במרכז- מתייחס לנקודת מבטו בלבד) • אנימיזם (-) (הדומם חי) • חשיבה טרנסדוקטיבית (-) (2 אירועים בו זמנית נתפסים כסיבה ותוצאה) • אין לו יכולת מיון (-) (למייין חפצים לפי גודלם, צבעם, צורתם, חומר ממנו עשויים- בד, מתכת, מחוספס, חלק, נוצץ, קל, כבד, רך ועדין, קשיח..) • אין לו שימור (-) (לא תופס שיש דברים שיכולים להשתנות בצורתם אך לא בתכונות הפיזיות שלהם כמו קילו נוצה וקילו ברזל) • 1. שימור כמות: נשחק עם פלסטלינה ניצור צורות קצרות וארוכות מאותה כמות של פלסטלינה ונלמדו שזו אותה כמות למרות ההבדל בגודל הצורות (בשקף: נחש וכדור) • 2. שימור מספר: נשחק עם קבוצות של חרוזים או מקלות, נפזר ונצמצם קבוצות ונלמדו שזה אותו מספר למרות ההבדל בגודל הקבוצות (בשקף: שוקולד בצלחת) * שלב אינטואיטיבי: (ארבע- שבע)	1.5-4
		4-7

(+) = יכולת שיש לילד כמו המבוגר / (-) = מגבלה חשיבתית שיש לילד וצריך לשפרה כדי שיחשוב כמו המבוגר

חשיבה קונקרטית (מוחשית) באירועים ובהגים

ראש השנה	יום הכיפורים	שמחת תורה	חנוכה	ט"ו בשבט	פורים
*דבש ודבורים- להתחפש לדבורים, לרקוד ולאסוף צוף בעזרת קש מכוס פטל דמוי פרח *כניסה למעון מלווה בהמשכיות מוחשית מהבית כמו תמונות של משפחת הילד בפינות שבמעון ועל המיטה שלו * * * 	*לבקש סליחות תוך כדי טקס או בעניים עצומות או בין הילדים *להתכסות בבד ולהביע משאלה * * * * * *	* להתחפש לחסידים, לשיר ולרקוד סביב ספר תורה שהילדים הכינו * * * * * * 	* משחקי אור וחושך * פעילות פנסים על סדינים * הצגת צללים אחרי סדן * * * * *	* לחפור ולנטוע לבד/ לעקוב אחרי הצמיחה * * * * *	* תיאטרון בובות מחופשות * * * * *
פסח	יום העצמאות	ל"ג בעומר	שבועות	שבת	יום הולדת ... וכו'...
* הכנת מצות * משחק חציית מים ותופסת (כמו סיפור מצרים) * אביב ופריחה- משחק דמיוני של הילד כפרח או כחיה עם תחפושות להכרת עולם הפרח ויציאה לטיול בחוץ לראות פריחה 	* הכנת טקס יום הולדת למדינה כשהילדים בתורם מתחפשים למדינה * *	* הכנת מדורה מפנסי אור וצלופן נע ברוח * *	* הכנת טנא ע"י הילדים/ זר לראש * הצמדת כפפות גומי עם חלב לפרה מצוירת- להדמיית חליבה *	* הכנת חלה אישית * הכנת נרות * כיסוי העיניים במטפחות לדמות את הרגשת הקדושה והרגיעה בשבת *	* הכנת זר אישי/ הילד יכין ברכה/ ריקוד/ הופעה *

המשיכו למלא לבד, בהצלחה, לילך

דוגמאות מהמעון לחשיבה קונקרטית (מוחשית)

3. התפתחות רגשית - עצמאות

התפתחות חברתית

תקופה	עצמאות	דרכי עידוד	התפתחות חברתית	דרכי עידוד
0-3 חודשים			מחייך/ יוצר קשר עין/ נרגע למראה פנים/ מסכים שאוחזים בו	לספק צורכי התקשרות ע"י מטפלת קבועה/ להחזיק בזמן האכלה/ ליצור מגע בין תינוק לתינוק
3-6	הילד מתקדם לקראת תפקוד עצמאי ובשלבם עושה מ"פחות ← ליותר בתחומים כמו אכילה, שתייה, רחצה, צרכים, סדר יום, התמצאות בסביבה הקרובה ומאוחר יותר פעיל יותר גם בלבוש ובעבודות בית..	רצוי לתת לילד לנוע באופן חופשי במיטה או בלול/ יש לתת אוכל נוזלי למחצה בכפית/ לעבור בהדרגה למזון מוצק יותר/ בהשגחה לתת לילד ביד ביססהסוקוויט, לחם, עוגייה, בננה/ ניצור חדר יום נוח לתינוק ולפי סדר יום המשפחה	מתחיל לזהות מטפל עיקרי/ מגיב באופן שונה לאנשים שונים/ מפתח חיוך חברתי לאנשים	יש להתייחס ולעודד את יחסים ראשוניים/ לזהות ולכבד את רגשות התינוק
6-12	מתחיל לאכול בכפית אוכל מוצק למחצה (פירה, קוטג')/ עושה את צרכיו כפעמיים ביום בזמנים קבועים/ אוזח בכוס בשתי ידיים	ללמד את הילד להשתמש בכפית ולאחוז בכוס בשתי ידיו (הוא יעבור תקופה קצרה שבה הוא ישפוך על השולחן וילכלך)	6 חד': רואה הבדל בינו לבין שאר העולם/ נענה לשמו / 9 חד': מתחיל להיות רגיש ומתעניין במצבי רוח ובפעילויות של אחרים/ מקניט/ מצפה לתגובות	יש לקרוא לילדים בשם/ לעודד מצבים שבהם הילד עוזר לעצמו/ לעודד ולבקש להיות רגישים לאחר/ לאפשר לילדים לגלות את תוצאות התנהגותם כשזה בטוח
1-1.5 שנים (12-18)	14 חד': מחקה עבודות בית / 15 חד': מתחיל להפשיט בגד, בעיקר כובע ונעליים לא שרוכות/ מושיט יד ורגל בזמן הלבשה 18 חד': מעדיף לאכול בעצמו/ משתמש בכפית ושותה בחופשיות מכוס (עדיין שופך ומלכלך)/ מתחיל לדחות מאכלים שלא אהובים עליו / * מרייר בזמן צמיחת השניים וכשמגיע להישג מוטורי חדש כמו הליכה, ריצה, רכיבה על אופניים או אחיזת עפרון	לקראת שנה וחצי להתחיל להושיב בסיר ולצפות לתחילת ניקיון (עדיין אין שליטה על השתן) לא להיכנס למאבק על השליטה בצרכים!! * בגיל שנה- שנתיים בד"כ פוחת הריור אצל ילדים ויש להתייחס לתופעה כנורמאלית	12 חד': מציית להוראות/ מחפש אישור למעשיו/ לא תמיד משתף פעולה	להמשיך לעודד מיומנויות לעזרה עצמית/ לעזור לילדים בעת יחסי גומלין שלהם עם הסביבה ולהוציא אותם ממצבים שבהם הם מגלים תוקפנות.
				ילד ← חברה (אנשים) מבחינת הקשר/ היחס/ התגובה/ השת"פ...
1.5-2 (18-24)	19-20 חד': הילד עוזר בעבודות בית פשוטות / 20-24 חד': מתחיל ללבוש ולפשוט בגד פשוט כמו מכנסיים או מעיל / נמנע מלהכניס לפה דברים מסוכנים ודוחה דברים שהם לא אכילים/ מצהיר על עצמאות ("אני")	אפשר ללמד לאט, תוך כדי משחק וכיף להתלבש, לצחצח שיניים, לשטוף פנים. עדיין אין לצפות לשליטה במיומנויות. רצוי להדגים על בובות או מבוגר ולתרגל ביחד פעולות פשוטות ולוותר על הקשה	18 חד': מחקה מבוגרים במשחק דרמטי/ מעוניין לעזור בעבודות הבית 24 חד': שומר על רכושו ומתנגד לשתף אותו עם אחרים	לאפשר לילדים לעזור כפי שיכולים/ לקבוע גבולות ולקיים אותם בעדינות אך בתקיפות/ לכבד את הצורך של הילד לשמור על רכושו
2-3	יכולים להיפרד מהאם בקלות/ רוחצים ידיים לבד/ מתלבשים בבגדים עם גומי לבד/ לקראת שלוש רוכסים רוכסן ופותחים כפתורים גדולים/ לובשים לבד בגדי קיץ קלים/ לומדים לאט לעשות צרכים בסיר	אפשר לעודד את הילד לעשות דברים לבד תוך מתן חיזוקים שמחזקים הנאה פנימית כמו חיוך, מילה טובה, חיבוק, דברי הערכה ופחות פרסים גדולים שמעודדים תלות בחיזוק חיצוני כמו ממתקים, בובה, אוטו..	מגלה כבוד לאנשים ולרכוש/ משחק בעניין רב/ משחק ויוצר קשר עם ילדים אחרים/ יכול להסתגל לקבוצה לפרקי זמן קצרים/ נוצרת אחריות ובגרות חברתית	לעודד שיתוף ומשחק שיתופי/ לעזור לילדים להיות מעורבים במשחק ע"י מניעת הפרעות של ילדים אחרים/ לצפות שילדים ישתתפו בפעילויות קבוצתיות קצרות כמו ריכוז קצר/ לעודד יחסי גומלין בין הילדים

4. התפתחות רגשית

תקופה	באופן כללי	סימביוזה	הפרדה	התנתקות
הריון ולידה	- העובר מצליח בבטן לשמור על איזון ולהפיג מתחים/ קולט גירויים מסוננים/ חש ביטחון וסדירות בסביבתו הקבועה והיציבה - התינוק נחשף לשפע של גירויים ללא הגנת גוף האם, עובר חוויה קשה של לידה ומתקשה להגיע לאיזון כמו בבטן			
לידה עד חודש	- תקופת אוטיזם נורמאלי- התינוק שרוי בתוך עצמו עם מודעות נמוכה לסביבה/ ישן רוב הזמן/ מתחיל לגלות ניצני קשר ומודעות לעולם החיצון ולגבש תפיסה על עצמו בגלל: שמגלה את גופו/ מגלה מושגי סדר ומחזוריות/ מתנסה בהפגת מתחים שמספקים לו תחליף לביטחון ולאיזון. / זהו תהליך נורמאלי שבעזרתו בונה הילד אמון בעולם בכי- מהווה את דרך ההתקשרות העיקרית. מתחיל בחודשים הראשונים כאות מצוקה ולכן חשוב לא להתעלם מהבכי – זה עדיין לא פינוק וצריך להרגיע את התינוק כדי ללמד אותו לסמוך עלינו ולבנות אצלו תחושת ביטחון ואמון. התקשרות בין הורים לתינוק- זהו הקשר הרגשי הנוצר בניהם המשפיע על ההתפתחות הרגשית של התינוק. בהמשך חיו. ההתקשרות גורמת להורים להבין את צורכי התינוק ולהתאים את התנהגותם אליו, התינוק גם הוא יוזם קשר ומנסה להכיר את האנשים סביבו מחייך, ממלמל ורק מ- 6 חד' מבחין ומגיב שונה למטפל העיקרי שלו ויוצר כלפיו תלות חזקה. קשיים בהתקשרות: אכזבה בצפיות מהתינוק (מין, בריאות, צבע). יש צורך לתקן את הציפיות ולהתאים אותן למציאות. טמפרמנט הילד- (מזג) הנטייה לאופי שמתגלה מיד אחרי הלידה לפי: מידת תנועתיות (מרבה לזוז או לישון)/ תגובה לגירוי חדש (בש"פ או בוכה)/ עוצמת התגובה (בכי חזק וממושך או לא)/ טווח קשב (זמן התבוננות)/ היכולת להירגע (לבד או לא). ניתן להגדיר מדדים בין נוחים מאוד, רגיל וקשים במיוחד. כולם מיוחדים ונורמאליים.			
חודש עד 4.5 חד'	סימביוזה- קשר שבו התינוק מגלה את האם ותלוי בה לצורך קיומו. האם מכירה בהדרגה טוב יותר את התינוק, את צרכיו, סדר יומו ומעניקה לו ביטחון. / הוא לא יודע שהיא לא חלק ממנו או שהוא אדם נפרד. / ההנקה מספקת לו הנאה ומחזקת אצלו תחושה שהאם שייכת לו/ האם נתפסת כמשהו גדול, חשוב ומושלם. חינוך – חינוך רפלקסיבי (בחודש הראשון חינוך לקול נשי)/ חינוך חברתי (בחודש השני חינוך לפנים של כל אדם)/ חינוך סלקטיבי (מחודש חמישי מחייך רק לאנשים מוכרים)			
4.5 חד' עד 10 חד'	שלב ההפרדה- מבחין בהבדל שבינו לבין אימו במיוחד כשמציבה גבולות (מסוגל להיות יותר עצמאי להתרחק ולנוע בסביבה) / מופיעים ניצנים ראשונים של ה"אני" : קוויי אישיותו. הוא לומד להכיר את רצונותיו, צרכיו, דחפיו ומפגין גם התנהגות חדשה, לא נעימה כמו סירוב והתנגדות בגלל יכולותיו המוטוריות וסקרנותו לחקור. פחד מזרים- מ 5 חד' אחרי התקשרות להורים הוא מזהה ממי עליו לפחד/ שיא פחד ב 10 חד' במיוחד אם מגיבים אליו שונה מהוריו או שהוא בסביבה שונה ולא מוכרת * בכי- משמש ככלי שמטרתו להשיג דברים כמו תשומת לב או מבוגר כדי שישפך לו את צרכיו, עדיין כלי תקשורת מרכזי בגלל שהתינוק עדיין לא מדבר. יש להימנע מליצור קשר אסוציאטיבי (התניה קלאסית) בין בכי להרמה על הידיים ואפשר להרגיע את הבכי בצורות שונות כמו מגע פיסי - ליטוף, לעמוד ליד הלול ולדבר בקול מרגיע.			
10 חד' עד שנתיים	- ביסוס ההתרחקות מהאם- התינוק זוחל והולך, מתרחק מהאם ונהנה מאישיותו הנפרדת. התנהגות שלילית- משנתיים מתחיל עם ה"לא רוצה" ודווקא, מגלה את השפעת התנהגותו, בודק גבולות- מתי מותר ומתי אסור, מגלה שהתוצאה לא משתלמת - מוותר על הרגשת "כל יכול" (אומניפוטנטיות)- בגלל שהתרגל לחשוב שכל מה שירצה יתגשם אך מגלה שכוחו מוגבל. צריך להימנע מתחושת חוסר יכולת וחוסר שליטה פחד עזיבה (חרדת נטישה)- שיא פחד ב 13 - 18 חד' כשנשאר ללא הוריו, בוכה מחפש אותם ונרגע כשחוזרים/בהיעדרות של מעל 4 ימים מתנהג ברגרסיה/ צריך להכין לקראת פרידה/ להשאירם בסביבה רגילה עם אנשים מוכרים/ להשאיר תמונות וקלטות וידאו			
שנתיים עד שלוש (2-3)	- תקופת מרד הילדות- המאבק על המשמעת מגיל שנתיים והשיא בשנתיים וחצי בגלל שהילד מתנסה ומתנגד למגבלות סביבו, מפעיל כוח ומסרב לשתף פעולה, הופך ל"קשה" והורס את היחסים בינו לבין הוריו. / יש לספק את סקרנותו הטבעית של הילד ולתת לו לעשות כרצונו תוך הצבת גבולות ברורים ומשמעת - מחיקוי להזדהות- תהליך שבו הילד מאמץ לעצמו תכונות אופי של אחרים ומשתתף בתהליך החברות / בהזדהות יש הפנמת התנהגויות מורכבות, עמוק יותר וחיקוי - מתפתחת זהות מינית- הבדלים במשחקים ובסוגי התנהגות: "נשית" (עבודות בית) ו"גברית" (פטיש)/ בגלל הבדלים ביולוגים בולטים והזדהות של הילדים עם הוריהם - נוצרת אחריות ובגרות חברתית/ הילד יוצר קשר עם בני הגיל שלו ומשחק במשחק דמיוני שעוזר לו להסתגל למציאות טוב יותר - מתפתח המצפון- אחרי מרד הילדות עולה השליטה העצמית של הילד שמתנגשת עם האגוצנטריות שלו/ מתבייש במעשים ונמנע בגלל ייסורים פנימיים וחשש מעונש/ הילד יוצא בהדרגה מהאגוצנטריות, מפקח על דחפיו ומגביל אותם בהתאם למגבלות החברה/ יש לפתח מצפון מאוזן בעזרת חינוך לא מחמיר וקפדני מדי. התוקפנות מתעדנת- ומתוקפנות לשם השגת דבר היא הופכת לתוקפנות לשם הבעת כעס שמקובלת יותר בחברה			

5. התפתחות האישיות

תקופה	שלבי ההתפתחות לפי פרויד	דרכי עידוד	שלבי התפתחות לפי אריקסון	דרכי עידוד
0-1.5 שנים	השלב האוראלי: הפה הוא האזור הארוגני שמשמש מקור להנאה גופנית מינית ולכאב. התינוק מתנהג לפי עיקרון ההנאה והכאב של הסתמי (איד) – כאן ועכשיו ללא דחיית סיפוקים הילד רוכש למידה חיובית: אופטימיות וקבלה עצמית	יש להקפיד על אכילה תקינה, לאפשר לו את סיפוק האזור הארוגני- הפה בעזרת מציצה או נשיכה של בקבוק, פטמה וחפצים . עם הזמן הילד יתרכז בצרכים שהם מחוצה לו ותחול ירידה בחשיבות הפה * אם לא יתפתח כראוי הוא יתקשה לקבל דברים וליצור קשר	אמון לעומת חשד התינוק תלוי בהוריו. גישתם אליו ואופן טיפולו בו, בעיקר של המטפלת העיקרית במעון או האם, משפיעים על רכיב אישיותי חשוב: אמון בסיסי, שפירושו היכול לתפוס את העולם כמקום בטוח ויציב שטוב לחיות בו ואת בני האדם כאנשים שאפשר לסמוך עליהם ולבטוח בהם. האמון באם מוכלל לכלל בני האדם, לעולם ולעצמו. מתפתחת אצל התינוק תחושה שגם הוא עצמו טוב ויכול לסמוך על עצמו בכל החיים. לעומת זאת אם האם לא יוצרת סביבו בטוחה, הניתנת לחיזוי, מתפתח אצלו אי אמון- חשד כלפי העולם ובני האדם בכלל. הוא לא יודע למה לצפות מסביבתו והרגשת אי הודאות יוצרת אצלו חוסר ביטחון וחוסר אמון ** אריקסון האמין ששנת החיים הראשונה היא תקופה מכרעת- קריטית: שאם נוצר אצל התינוק בתקופה זו חשד גם אם הוא יחוה חוויות מתקנות כבוגר- תמיד הוא יחשוד בעולם ובבני האדם סביבו, יתקשה ליצור קשר אינטימי שמבוסס על אימון ולא יפתח תקוות בגלל חשש תמידי.	אמון יתפתח כשהאם : * קשובה לצורכי התינוק * נענית לצורכי התינוק * מעניקה יחס חם, יציב וקבוע. במעון: לשמור על סדר יום קבוע מטפלת קבועה אווירה נעימה וטיפול אימהי חשד יתפתח כשהאם: * לא מטפלת בתינוק באופן סדיר וקבוע * דוחה אותו * לא קשובה לצרכיו
1.5-3	השלב האנאלי: פי הטבעת הוא האזור הארוגני שמשמש מקור להנאה גופנית ומינית. הילד מתנהג לפי עיקרון המציאות של האני (אגו) – דחיית סיפוקים לזמן ולמקום המתאים. הילד רוכש למידה חיובית: לתת, לשחרר ולהתחשב במציאות	יש ללמד את הילד לעשות צרכים בסיר, להיגמל מחיתולים, לקבל את מרות מטפלו ולציית לחוקים חדשים. * אם לא יתפתח כראוי הוא עלול להיגמל מהחיתולים אך יתקשה לתת, יהיה קמצן ויתקשה ולגלות את רגשותיו לאנשים.	עצמאות (אוטונומיה) לעומת בושה התינוק פחות תלוי בהוריו ועושה בעצמו דברים שקודם עשו אחרים בשבילו. מתגבשת אצלו תחושה של אוטונומיה והוא שואף להיות עצמאי בפעולות שונות ולתת ביטוי לרצונותיו. צפויות תגובות של עקשנות אך גם של שליטה עצמית. כשמגבילים מדי את עצמאותו או מענישים אותו על התנהגות עצמאית או כשהוא לא מצליח לבצע דברים שנדרשים ממנו הוא יחוש ספק ביכולתו, תלות ובושה- שתתבטא ברצונו להיעלם!	* יש ליצור בסיס בטוח לילד לגלות את העולם לבד תוך ידיעה שתמיד יוכל לחזור אליו * יש לחנך להרגלי ניקיון, משמעת וגבולות בלי לחצים מיותרים * יש לאפשר חוויות חיוביות כמה שאפשר
3-6	השלב הפאלי (אדיפאלי): איברי המין הם האזור הארוגני שמשמש מקור להנאה גופנית ומינית. הילד מתנהג לפי עיקרון המוסר של האני העליון (סופר אגו) – מופעלים ייסורי מצפון למי שפועל לפי רשימת ה"לא מותר" ואני אידיאל למי שפועל לפי רשימת ה"מותר" הילד רוכש למידה חיובית: הפנמת הערכים והנורמות החברתיות	יש לעזור לילד להתמודד עם עוררות המיניות אצלו וללמדו להזדהות עם ההורה מאותו המין שלו (הזדהות מינית) * אם לא יתפתח כראוי הוא עלול להתקשות ביצירת זהות מינית	(4-6) יוזמה לעומת אשמה ילדים בשלב זה מגלים סקרנות רבה כלפי העולם סביבם. הם בודקים וחוקרים, יוזמים פעילויות חדשות ונהנים מהישגיהם. אם נגביל אותו ונעניש אותו על יוזמותיו הוא יפתח מצפון נוקשה מדי שמעורר בקלות רגשות אשמה על "מעשיו הרעים"	יש לעודד את יוזמות הילד ולכוונם לאפיקים חיוביים. לעודד אותו להיות סקרן, פתוח לסביבה ויוזם רעיונות ופעולות. לתמוך בו, להבין אותו ולהגדיר לו באופן ברור תפקידים, צפיות וערכים.

דף תצפית בנושא: מתיאוריה ל"מעשה"

שם מטפלת: _____ תאריך: _____

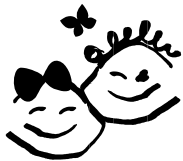
השלב	מושגים מהתיאוריה של:	דוגמאות מהמעון
שם שלב מס' 1: גיל:		
שם שלב מס' 2: גיל:		
שם שלב מס' 3: גיל:		

טבלת ההתפתחות של

/ נכתב ע"י המטפלת:

בתאריך:

תקופה	מוטוריקה גסה (תנועות גדולות ושרירים גדולים)	מוטוריקה עדינה (תנועות קטנות ושרירים קטנים)	התפתחות קוגניטיבית שפה / ריכוז / קשב	התפתחות רגשית	התפתחות חברתית
0-3 חודשים					
3-6 חודשים					
6-12 חודשים					
1-1.5 שנים 12-18 חודשים					
1.5-2 18-24 חודשים					
2-3 שנים					

דף תצפית בנושא דרכי עידוד

שם מטפלת: _____

תאריך: _____

תקופה	תיאור ההתפתחות בתחום:	דרכי עידוד הילד ע"י המטפלת	תיאור ההתפתחות בתחום:	דרכי עידוד הילד ע"י המטפלת
0-3 חודשים				
3-6 חודשים				
6-12 חודשים				
1-1.5 שנים				
12-18 (חודשים)				
1.5-2 שנים				
18-24 (חודשים)				
2-3 שנים				

תרגיל סיכום קורס
עליכם לבחור ילד כלשהו מהמעון ולתאר את התפתחותו בכל תחומי ההתפתחות שלמדנו

התפתחות האישיות :

לפי פרויד . . .

לפי אריקסון . .

התפתחות קוגניטיבית :

פיאז'ה . . .

שפה / קשר / יכול . .

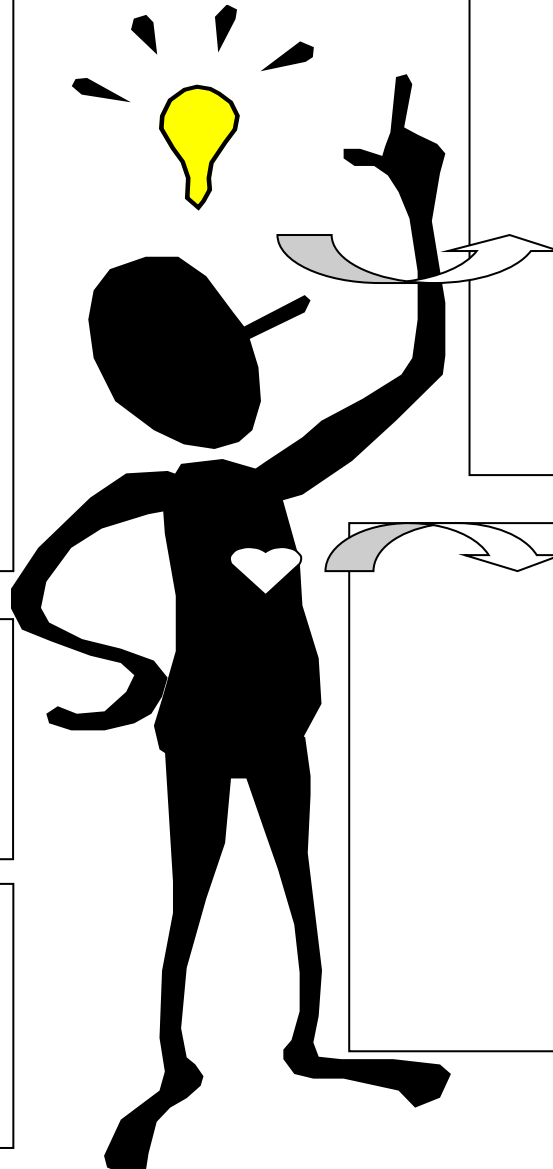
התפתחות ראשית :

עצמאות . . .

באופן כללי . . .

התפתחות פיזיולוגית (גופנית) :

התפתחות חברתית :

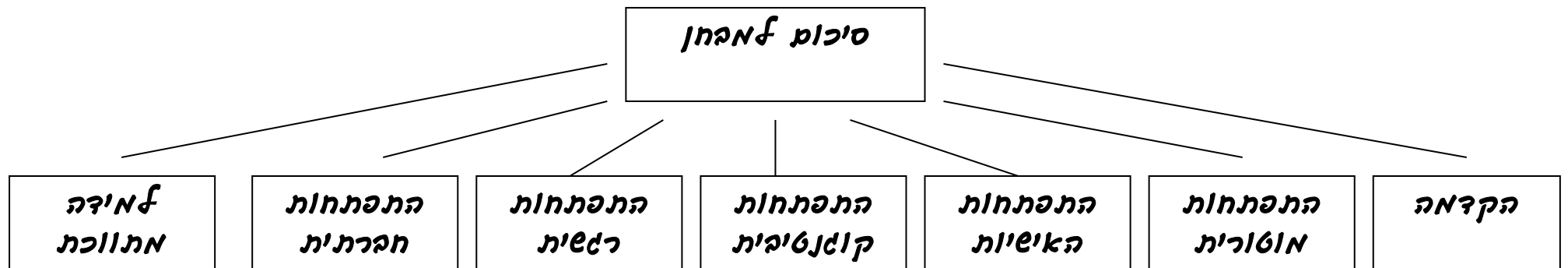

שם הילד: _____ גיל הילד: _____ שם המטפלת מגישת התצפית: _____

טבלת עזר לתיאור תחומי התפתחות של ילד במעון המשיכו אותה בעצכם... (היעזרו בחוברת)

[illegible]

תרשים זרימה מסכם למבחן - המלצה חמה!
כדי לארגן את החומר הנלמד ולשפר את הזיכרון רצוי לכתוב עקרי דברים בתוך מבנה של תרשים הזרימה המופיע לפניכם

* עצמאות

* פיאז'ה

* פרויד

* תחומי התפתחות

* תורשה וסביבה

* באופן כללי

* שפה

* אריקסון

* למידה ובשילה..

"הארות" לעצמי

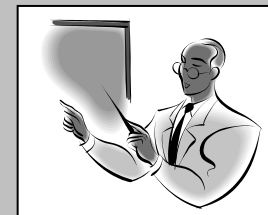
[illegible]

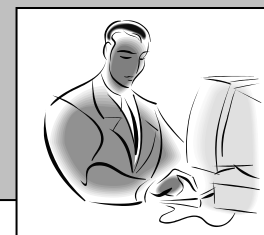
קשיש ...

מבוגר ...

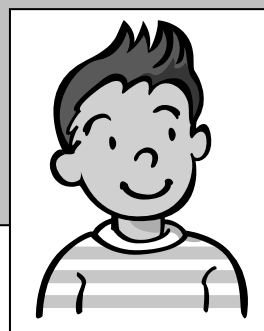
בוגר ...

מתבגר ...

ילד ...

פעוט ...

תינוק ...

